

PEDAGOGINĖ UNIVERSITETO STUDENTŲ PRAKTIKA: PRIVALUMAI, TRŪKUMAI, GERINIMAS

Vincentas Lamanauskas, Vilhelmina Lukavičienė
Šiaulių universitetas, Edukologijos katedra, Lietuva

Rita Makarskaitė-Petkevičienė
*Lietuvos Edukologijos universitetas, Ugdymo pagrindų katedra,
Lietuva*

Santrauka

Būsimųjų mokytojų rengimas išlieka reikšminga kiekvienos šalies, taip pat ir Lietuvos, vystymo sritis. Pastarąjį dešimtmetį stebimas didelis motyvacijos tapti mokytoju mažėjimas. Nemenka dalis studentų, studijuojančių pedagoginio profilio studijų programose, baigę studijas, neketina dirbti mokytojais. Tikėtina, kad tokią situaciją formuoja ir profesinio pasirengimo trūkumas. Todėl pedagoginė praktika laikytina vienu esminių pedagoginių studijų komponentu. Praktika (ypač sisteminga ir nuolatinė) yra tinkamas būdas efektyviai susieti akademinį ir profesinį praktinį būsimųjų mokytojų pasirengimą.

Šių metų sausio–vasario mėnesiais atliktas tyrimas, kuriame dalyvavo 124 dviejų Lietuvos universitetų baigiamųjų kursų studentai, parodė, kad pedagoginės praktikos klausimai svarbūs, organizavimas turi specifinių trūkumų, o gerinimas ne visuomet vykdomas tikslingai ir kryptingai. Kinta kontekstas, aplinka, sąlygos, ugdymo reikalavimai apskritai. Pedagoginės praktikos tobulinimas neįmanomas neturint pagrįstų empirinių duomenų apie esamą būklę. Atliktas tyrimas atskleidė svarbiausius pedagoginės praktikos privalumus ir trūkumus, taip pat leido įvertinti veiksmingumą ir tobulinimo gaires.

Pagrindiniai žodžiai: *apklausa, pedagoginė praktika, studijų gerinimas, universiteto studentai.*

Įvadas

Nepaisant įvairaus lygmens ir apimties švietimo reformų, mokytojų rengimas išlieka aktuali ir reikšminga švietimo sistemos dalis. Besikeičiančios socioekonominės, politinės, technologinės šalies sąlygos reikalauja nuolatinių pokyčių mokytojų rengimo sistemoje. Tokį poreikį dar labiau sustiprina kaip niekada sustiprėjusios sąsajos tarp švietimo ir darbo rinkos. Mokytojai – neabejotina švietimo politiką ir praktiką integruojanti grandis. Atliktos mokslinės apžvalgos rodo, kad tiek Europoje, tiek kitose šalyse mokytojai ir mokyklos susiduria su panašiomis pedagogų rengimo problemomis: svarstoma kandidatų į mokytojo profesiją atranka, profesinis ir dalykinis mokytojų rengimas, kompetencija, rengimo trukmė, mokytojų profesinė savimonė, prestižas, mokytojų rengėjų partnerystė ir kt. (Subotkevičienė, 2008). Suprantama, kad kiekvienos šalies kontekstas, galimybės, sąlygos yra skirtingos. Lietuvoje iš esmės jau du dešimtmečius vyksta mokytojų rengimo sistemos kaita. Vienas iš mokytojų rengimo sistemos elementų yra pedagoginė praktika (PP). Lietuvoje 2010 metais buvo patvirtintas atnaujintas Pedagogų rengimo reglamentas (Pedagogų rengimo reglamentas, 2010). Jame pedagoginė praktika nusakoma kaip pedagoginių studijų dalis, skirta būsimąjį pedagogo praktinio darbo įgū-

džiams ugdyti. Vėliau, 2012 metais, minėtas reglamentas buvo tikslintas du kartus. Nors pati PP samprata liko nepakitusi, aiškiau apibrėžta jos apimtis. Taigi šiuo metu numatyta, kad PP apimtis yra 30 studijų kreditų, o 80 procentų praktikos turi sudaryti betarpiškas studento darbas su mokiniais ir kitais švietimo įstaigos bendruomenės nariais, praktikos vadovas ir mentorius kartu dalyvauja praktikanto veikloje padėdami pasirengti, stebėdami ir aptardami studento savarankišką darbą rengiantis pamokoms ir kitai pedagoginei veiklai (Pedagogų rengimo reglamentas, 2012). Padidinus PP skiriamą laiką ir keliant kokybiškai naujus reikalavimus, išskyla tam tikrų iššūkių pedagogų rengimo sistemai apskritai. Išsamiau PP patirtis (Šiaulių universiteto pavyzdžiu) yra aprašyta (Lamauskas, Lukavičienė, 2013). Šiaulių universiteto Edukologijos fakulteto pedagoginės praktikos naujasis modelis (pradėtas realizuoti 2013–2014 studijų metais) apima trijų tipų praktiką: *stebimąją*, kuriai skiriami 8 kreditai, *asistavimo praktiką* (apimtis – 10 kreditų) ir *savarankišką pedagoginę praktiką*, kuriai skiriama 12 kreditų. Praktika prasideda pirmo kurso antrą semestrą ir tęsiasi iki ketvirtą kurso 7 semestro. Toks praktikos organizavimo modelis atitinka nuoseklią praktiką atliekančio studento vaidmenų kaitą nuo stebėtojo, pedagogo asistento, dirbančio globojant mentoriumi ir praktikos vadovui iki savarankiškai dirbančio stebint mentoriumi ir (ar) praktikos vadovui. Kadangi šiuolaikinė darbo aplinka neišvengiamai susijusi su profesiniu tobulėjimu, nuolatinium mokymusi ir kvalifikacijos tobulinimu, rengiant specialistus per praktiką siekiama, kad jie įgytų ir gebėjimų valdyti savo karjerą. Todėl šiandieninėje praktikoje būsimas pedagogas skatinamas reflektuoti savo patyrimą, įžvelgti teigiamas ir neigiamas jo puses, patirtas sėkmes ir nesėkmes, permąstyti įgytas kompetencijas ir projektuotų savo profesinio tobulėjimo kelius ir būdus; taip galima laiduoti būsimo specialisto tobulėjimo pokyčius profesinėje veikloje (Lukavičienė, 2012). Šiaulių universiteto Edukologijos fakultete pedagoginė praktika grindžiama integraciniu-sisteminiu požiūriu, apimančiu du praktikos proceso aspektus. *Pirmasis* – teorijos ir praktikos vienovė, kai orientuojantis į studijuojamos programos kryptį studentams sudaromos galimybės dalyvauti įvairaus pobūdžio praktinėje veikloje (tiriamojoje-analitinėje, edukacinės aplinkos stebėjimo ir vertinimo, organizacinėje-vadybinėje ir pan.). *Antrasis* aspektas – vientisa trijų praktikos dalių sistema, sudaranti galimybes nuosekliai plėtoti ir gilinti bendrąsias, profesines, dalykines ir asmenines kompetencijas. Praktikos programos turinys ir organizavimas sudaromas remiantis spiralės, koncentriškumo ir atsinaujinimo principais, atsižvelgiant į mokslo ir praktikos, švietimo ir mokyklos kaitos tendencijas, pedagogo profesinės rinkos poreikius. Praktikos programų turinys rengiamas ir tobulinamas atsižvelgiant į studijų programų tikslus ir siekinius, reikalavimus, keliamus specialistų rengimo standartuose (Lukavičienė, 2012).

Vis dažniau diskutuojant dėl pedagoginės praktikos ir ją tobulinant taikomi ir kuriami įvairūs pedagoginės praktikos modeliai. Lietuvos autorių darbuose (Malinauskas, 2001; Stankevičienė, 2004) apibrėžiami tokie taikyti pedagoginės praktikos modeliai: *smūginis* (koncentruotas laiko atžvilgiu, atliekamas ugdymo institucijoje), *ištisinis* (teorinėms studijoms adekvati pedagoginė praktika, kada būsimi pedagogai ištisus metus turi praktinį kontaktą su vaikais), *tęstinė* pedagoginė praktika (organizuojama kiekvieną studijų savaitę), *reguliarus*, kai praktika organizuojama dažnesniais ir trumpesniais intervalais per visą studijų laikotarpį), *netęstinis* ir kt. M. Barkauskaitės, P. Pečiuliauskienės (2009) akcentuojama *reguliarioji etapinė pedagoginė praktika* (nuoseklus perėjimas nuo paprastesnės prie sudėtingesnės profesinės veiklos, sudarant sąlygas ją įtvirtinti, reflektuoti). Autorės pažymi ir tai, kad esminės pedagoginės praktikos modelio dimensijos

yra pedagoginės praktikos trukmė, turinys, struktūra. Skirtingai įvardijamas ir praktikos organizavimo dalys: *parengiamoji arba įvadinė, pirminė, pažintinė, mokomoji, profesinė, imitacinė, kūrybinė, asistavimo praktika, praktika bendradarbiaujant* ir pan.

Anot A. Tamulaitienės (2002), pedagoginė praktika – tai studento veikla mokykloje (ugdymo proceso stebėjimas, jo tyrimas ir tiesioginis dalyvavimas). Tyrimai (Martišauskienė, 2007) rodo, kad studentai savo veiklą mokykloje per pedagoginę praktiką vertina kelis kartus palankiau nei jų mokytojai. Jiems sunkiausiai būna toleruoti kitaip mąstančius mokinius, reflektuoti savo veiklą ir pan. M. Gaigalienės (2001) atliktas tyrimas parodė, kad pagrindinės studentų, atliekančių pedagoginę praktiką, problemos – vadovavimo ir drausmės palaikymo, mokinių motyvacijos skatinimo bei vertinimo. Jau tuomet, prieš daugiau nei 10 metų, buvo aišku, kad viena iš PP tobulinimo krypčių yra jos trukmės ilginimas (Aukštikalnytė, 2001). Todėl akivaizdu, kad jau nuo pat 2000-ųjų bandoma kurti PP modelį, kuris būtų efektyvus (Stankevičienė, 2004), nepaisant to, kad ši sritis iki šiol išlieka problematiška. Neretai universitetai neskiria pakankamai dėmesio šiai sričiai, pats praktikos atlikimas gana formalus. Vienas iš esminių klausimų – praktikos pobūdis. Neabejotina, kad pedagoginė praktika turi būti nuolatinė ir tęstinė. Kitaip sakant, ji turi apimti visą bakalauro studijų laikotarpį. Nuo pat pirmo kurso studentas turėtų būti adekvačiai supažindinimas su realia mokyklos veikla, realiu ugdymo procesu ir pagal galimybes jame dalyvauti. Tai gali būti ugdymo proceso stebėjimas, analizavimas, aptarimas, patirties kaupimas ir t. t. Galima manyti, kad dažniausiai pedagoginė praktika atliekama aukštesniuose kursuose, jos apimtis, matuojant studijų kreditais, nedidelė. Pastaruoju metu universitetai ieško galimybių studentus įtraukti į pedagoginę praktiką jau nuo pirmo kurso. Kitas svarbus aspektas – per pedagoginę praktiką vyksta studento įgytų kompetencijų sklaida, jų plėtojimas ir brandinimas. Efektyvus grįžtamasis ryšys turėtų laiduoti studijų proceso pokyčius (Lamanauskas, 2013).

Pedagoginės praktikos svarbą akcentuoja ir užsienio šalių tyrėjai. Teigiama, kad labai svarbus aspektas yra pasitikėjimo savimi didinimas (*confidence*), gebėjimas mokytis, kaip mokytis (angl. *the ability to learn how to teach*) (Romm, Gordon-Messer, Kosinski-Collins, 2010), adekvatus studentų praktikantų gebėjimų įvertinimas praktikoje (McNamara, 2008). Teigiama, kad praktikantai turi galimybes įgytas teorines žinias pritaikyti praktikoje, taip plėtodami savo profesinį patyrimą ir pasitikėjimą (Hussain, Mahmood, 2010). Tyrimas, atliktas Singapūre, parodė, kad reikšmingai išaugo studentų praktikantų pasitikėjimo lygis (*confidence level*) dviejų praktikų pabaigoje (Kim Chuan, Wong, Choy, Tan, 2009).

Taigi pedagoginės praktikos problematika išlieka aktuali. Kaip pasiekti, kad ji būtų efektyvus instrumentas, ne tik padedantis studentui tobulėti, bet ir suprasti pedagoginės veiklos esmę, suvokti savo pašaukimą ir galimybes ateityje dirbti sudėtingą ir atsakingą pedagogo darbą? Ar galime pritari ti teiginiui, kad teorijos reikia palikti kuo mažiau ar visą teoriją paversti praktika? Akivaizdu, kad pedagoginės praktikos procesas turėtų būti esmingai patobulintas, pritaikytas laikui. Kaip tai padaryti?

Taigi pagrindinis tyrimo *tikslas* – išsiaiškinti pedagoginės praktikos privalumus, veiksmingumą, trūkumus, galimus tobulinimo būdus. Empirinių tyrimų pagrindu įmanoma veiksmingai tobulinti PP modelį.

Tyrimo metodologija

Bendra tyrimo charakteristika

Tyrimas atliktas 2014 metų sausio–vasario mėnesiais, t. y. antro studijų semestro pradžioje. Tyrimas grindžiamas nuostata, kad studentų nuomonių ir vertinimų tyrimai yra svarbūs, nes leidžia nustatyti aktualias problemas ar patikslinti jau žinomas. Remiantis respondentų siūlymų analize, galima pasiūlyti problemų sprendimo būdus, įvertinti galimas pasekmes. Nuomonės tyrimai yra efektyvi priemonė siekiant inicijuoti pokyčius, šiuo atveju – gerinti pedagoginės praktikos organizavimą.

Instrumentas

Tyrimo metu naudota autorių parengta anketa, kurioje pateikti 6 atvirieji pagrindiniai klausimai (užduotys):

- Aprašykite svarbiausius, jūsų nuomone, pedagoginės praktikos privalumus.
- Aprašykite svarbiausius, jūsų nuomone, pedagoginės praktikos trūkumus.
- Kokias išvelgiate pedagoginės praktikos gerinimo (tobulinimo) galimybes? Pakomentuokite.
- Aprašykite pedagoginės praktikos veiksmingumą (pedagoginių gebėjimų įtvirtinimo, tobulinimo požiūriu).
- Aprašykite švietimo įstaigą (mokyklą, klubą, centrą ir kt.) (galbūt įsivaizduojamą), kurioje norėtumėte atlikti pedagoginę praktiką.
- Pedagoginė praktika. Kokia ji turėtų būti? Pasamprotaukite.

Tyrimo imtis

Tyrimo dalyvavo dviejų Lietuvos universitetų: Šiaulių universiteto (44) ir Lietuvos edukologijos universiteto (80) – ketvirtų kursų studentai, būsimoji mokytojai. Iš viso tyrime dalyvavo 124 studentai. Minėti universitetai Lietuvoje yra pagrindinės institucijos, rengiančios mokytojus. Laikomasi nuostatos, kad tokia imtis yra pakankamai reprezentatyvi kokybiniame tyrime.

Duomenų analizė

Tyrimo duomenys buvo išreikšti raštu. Gauti respondentų atsakymai buvo suko-
duoti. Dažniausiai pasikartojantys prasminiai vienetai buvo grupuojami tol, kol paaikškėjo pirminės grupės, pavadintos subkategorijomis. Antrame etape subkategorijos buvo jungiamos į kategorijas. Kokybinio tyrimo duomenys apdoroti naudojantis turinio (*content*) analize, kai informaciniame masyve išskiriamos esminės charakteristikos. Gautas verbalinis duomenų masyvas, remiantis sutartiniais *content* analizės metodais, buvo analizuojamas trimis etapais:

- daugkartinis atsakymų skaitymas;
- ieškoma semantiškai artimų atsakymų ir „raktinių“ žodžių;
- reikšminių vienetų interpretacijos.

Norint užtikrinti duomenų analizės patikimumą, reikšminių vienetų išskyrimas ir vėlesnis grupavimas buvo atliktas nepriklausomai trijų tyrėjų. Vėlesniame etape tyrėjai ieškojo konsensuso dėl subkategorijų priskyrimo kategorijoms. Suderinamumo laipsnis buvo aukštesnis nei 80 %.

Tyrimo rezultatai

Išanalizavus respondentų išsakytas nuomones apie pedagoginės praktikos privalumus (teigiamybes) išskirtos atitinkamos kategorijos (1 lentelė).

1 lentelė

Pedagoginės praktikos privalumai

<i>Kategorija</i>	<i>Subkategorija</i>	<i>N/%</i>	
Kompetencijų, praktinės patirties įgijimas, asmeninis tobulėjimas	Savarankiškas darbas su vaikais, bendravimas su jais	18/8,7	80/38,0
	Nauja patirtis bendraujant su ugdytiniais, pedagogais, kitais įstaigos darbuotojais	16/7,7	
	Apskritai nauja patirtis	15/7,2	
	Geros galimybės, palankios sąlygos įgyti pedagoginės patirties	12/5,6	
	Naujų gebėjimų ir kompetencijų įgijimas	10/4,8	
	Atsiskleidžia studento studijų spragos, geros galimybės įvertinti save, pažinti kaip asmenybę	6/3,0	
	Praktika – tinkamas būdas tobulėti	3/1,4	
Ugdymo įstaigos pažinimas	Pažintis su pedagogo veikla, profesija	28/13,5	66/32,0
	Pažintis su realia švietimo institucija, jos „virtuve“	20/9,7	
	Pažintis su mokyklos specialistų darbu, realiomis profesinės veiklos situacijomis	12/5,8	
	Galimybė vietoje susipažinti su mokykline dokumentacija	6/3,0	
Teorinių žinių pritaikymas, gebėjimų ir asmeninių savybių įvertinimas	Teorinių žinių pritaikymas praktikos metu, gebėjimų patikrinimas	35/17,0	50/24,0
	Galimybės save realizuoti, geriau pažinti ir įvertinti	15/7,2	
Tinkamas pedagoginės praktikos organizavimas	Pedagoginės praktikos nuoseklumas (nuo stebėjimo iki savarankiško darbo)	4/2,0	11/6,0
	Pedagoginės praktikos privalumas tas, kad ji yra kiekvienais studijų metais	3/1,4	
	Profesionali mentoriaus pagalba	2/1,0	
	Aiškios, tinkamai pateiktos praktikos užduotys	2/1,0	

Apibendrinus studentų išreikštą nuomonę apie pedagoginės praktikos privalumus, buvo išskirtos keturios kategorijos: „Kompetencijų, praktinės patirties įgijimas, asmeninis tobulėjimas“, „Ugdymo įstaigos pažinimas“, „Teorinių žinių pritaikymas, gebėjimų ir asmeninių savybių įvertinimas“, „Tinkamas pedagoginės praktikos organizavimas“, – kuriose išryškintos subkategorijos, atspindinčios įvairius pedagoginės studentų praktikos teigiamų įžvalgų aspektus.

... Atlikdamas praktiką studentas susiduria akis į akį su šia profesija ir suvokia ką iš tikrųjų reiškia dirbti mokytoju. Pasirodo, kad vien žinių nepakanka, reikia įgyti tam tikrų gebėjimų ir būti kompetentingam. Kaip tik praktikoje mėginama tuos gebėjimus atskleisti, o gal ir atrasti naujų. Privalumai tokie, ka studentas susipažįsta su mokykla, darbuotojais, mokiniais. Visą mokytojo darbą jis patiria <...>, pajaučia pats. (Respondentė K. D.)

Trečdalis respondentų akcentuoja visapusišką *ugdymo įstaigos pažinimą*. Gera mokykla, kaip akcentuojama geros mokyklos koncepcijoje (2013), – prasmės, atradimų ir mokymosi sėkmės siekianti mokykla, grindžianti savo veiklą bendruomenės susitarimais ir mokymusi. Apie gerą mokyklą byloja šie aspektai – rezultatai ir jų pasiekimo procesas. Mokyklos, kaip organizacijos, veiklos aspektai: ugdymo aplinka, ugdymas (mokymas), personalas, bendruomenė ir jos mokymasis, lyderystė ir vadyba – yra veiksniai, lemiantys mokyklos misijos įgyvendinimą. Matyt, visa tai mokyklos, priėmusios praktikantus, turėtų studentams ir parodyti, aptarti. Mokinių, mokytojų dalyvavimas mokyklos gyvenime yra toks pat svarbus asmenybės augimui, kaip ir formalus ugdymas. Todėl ir į jį praktikantai turėtų įsiliesti. Geroje mokykloje gyvenimas ir mokymasis susilieja. Ugdymo įstaigoje turėtų atsiskleisti diegiamos ugdymo formos ir metodai. Pvz., kiek ugdymo įstaigoje akcentuojamas mokymasis tyrinėjant, eksperimentuojant, atrandant ir išrandant, kuriant, bendraujant, kiek ugdymasis (mokymasis), pagrįstas dialogu (mokinių su mokiniais, mokinių ir mokytojų, mokinių ir už mokyklos erdvių esančių mokymosi partnerių), būtų įdomu, kaip mokytojai kelia kvalifikaciją, mokosi iš kolegų ir pan. Labai svarbi įstaigos savybė – bendruomenės refleksyvumas: kiek ji apmąsto ir aptaria savo veiklą.

...visų pirma privalumas turėti žinių ir noro dirbti šioje sferoje. Antras dalykas, kad mokykla, direktorė, mokytoja noriai mus priimtų į savo mokyklą atlikti pedagoginę praktiką, o ne su tokiu pasitikimu „Ir vėl bacilas įleido į mokyklą“. Kitas dalykas būtų įgūdžių tobulinimas, įgijimas patirties, bendravimas su kitomis mokytojomis (mokyklos darbuotojais), žinių apie savo specialybę plėtimas, susibendravimas su vaikais, bendradarbiavimas su mokytojais, ruošimasis pamokoms, renginiams, susipažinimas su vidaus tvarka, taisyklėmis, dokumentų pildymas, su dienynu susipažinimas ir pan. (Respondentė A. S.)

Viena iš subkategorijų „Savarankiškas darbas su vaikais, bendravimas su jais“ atskleidė studentų pasitenkinimą per praktiką dirbant ir bendraujant su vaikais savarankiškai. Kaip teigiamą praktikos požymį kai kurie studentai taip pat nurodė *galimybę praktikos metu pamatyti studijų spragas, įvertinti save, pažinti save kaip asmenybę*. Kiek daugiau nei trečdalis (32,0 %) nurodė, jog praktika jiems leidžia geriau pažinti ugdymo įstaigą (kategorija „Ugdymo įstaigos pažinimas“) išreikšdami pastebėjimus, apibendrin-

tus subkategorijose „Pažintis su pedagogo veikla, profesija“; „Pažintis su realia švietimo institucija, jos „virtuve“; „Pažintis su mokyklos specialistų darbu, realiomis profesinės veiklos situacijomis“; „Galimybė vietoje susipažinti su mokykline dokumentacija“. Dailies (24,0 %) tyrime dalyvavusių studentų nuomone, pedagoginė praktika jiems yra *galimybė pritaikyti teorines žinias bei įvertinti savo gebėjimus ir asmenines savybes*. Kai kurie studentai (6,0 %) akcentavo ir tinkamą pedagoginės praktikos organizavimą kaip privalumą.

Išanalizavus respondentų nuomones apie pedagoginės praktikos trūkumus (neigiamybės), išskirtos atitinkamos kategorijos (2 lentelė).

2 lentelė

Pedagoginės praktikos trūkumai

<i>Kategorija</i>	<i>Subkategorija</i>	<i>N/%</i>	
Netinkamas praktikos organizavimas	Trumpas pedagoginės praktikos laikas, nespėjama įsigilinti	38/20,0	94/50,0
	Labai daug popierizmo, nereikalingos dokumentacijos ir ataskaitų	22/11,6	
	Nepakankamas praktikos vadovų dėmesys praktikantams	12/6,3	
	Laiko stoka, prastas suderinimas su studijomis universitete	8/4,2	
	Neaiškiai apibrėžta pedagoginė praktika, neaiški veikla	8/4,2	
	Neproporcingas pedagoginės praktikos laiko paskirstymas (per daug laiko stebėjimui ir per mažai realiai veiklai)	3/1,6	
	Perdaug dėmesio skiriama pedagoginei praktikai	3/1,6	
Netinkama praktikos apskaita	Pedagoginės praktikos užduočių gausa, jos nekonkrečios, mažai naudingos	45/23,7	57/30,0
	Nesavalaikis praktikos užduočių pateikimas	6/3,2	
	Neprasmingas praktikos dienoraščio pildymas	6/3,2	
Mentorių kompetencijos problema	Prastas mentorių darbas, bendravimas, kompetencijos trūkumas, nenoras dalintis patirtimi	20/10,5	22/12,0
	Pedagoginės praktikos vyksmas tik pagal mentoriaus nurodymus	2/1,0	
Atsainus ugdymo institucijos požiūris į studentus praktikantus	Įstaigos abejingumas, nenoras priimti praktikantų, atmetinis darbas su jais	6/3,2	12/6,0
	Menka ir nepakankama mokyklų motyvacija priimti studentus praktikantus	4/2,1	
	Prasta mokyklų ar kitų švietimo įstaigų atmosfera	2/1,0	
Savarankiškos veiklos ribojimas	Ribotos galimybės praktikos metu veikti laisvai ir savarankiškai	5/2,6	5/2,0

Apibendrinant studentų išsakytas nuomones apie pedagoginės praktikos trūkumus, buvo išskirtos keturios kategorijos. Didžiausios apimties kategorijoje „Netinkamas praktikos organizavimas“ integruoti 50,0 % tiriamųjų atsakymai. Studentai (20,0 %) akcentavo *trumpą pedagoginės praktikos laiką*, 6,3 % išreiškė nuomonę apie tai, jog jiems *nepakankamą dėmesį skiria praktikos vadovai*. 4,2 % pažymėjo *laiko stoką, prastą praktikos suderinimą su studijomis universitete ir neaiškiai apibrėžtą pedagoginę praktiką ir veiklą*.

... Jeigu studentas pakliūva į mokyklą, kurioje direktorė ar mokytoja mentorė yra negeranoriška, nebendradarbiaujanti, į studentą žiūri kaip į trukdį ar darbininką (o ne kaip į vertingą asmenybę, iš kurios galima kažko išmokti), pernelyg naudojasi savo galiomis, studento motyvacija būti mokytoju, dirbti mokykloje gali susilpnėti. Be to, tokiais atvejais studento dalyvavimas praktikoje virsta kančia. Pedagoginė praktika kartais yra perkrauta papildomais darbais, kurie neleidžia susitelkti į vaikų ugdymą: studentams reikia atlikti įvairias kitas užduotis, rašto darbus, todėl mažiau laiko lieka pasiruošimui pamokoms, įdomesnėms veikloms, skatinančioms ne tik dalykinių gebėjimų ugdymą (kuris dėl laiko stokos dažniausiai vyksta), bet daugiau bendrųjų kompetencijų ugdymui... (Respondentė R. T.)

Skaitant praktikos reglamentus, aprašus, neatrodo, kad ji netinkamai organizuojama. Tačiau, matyt, yra tobulintinų vietų, jei 50 % studentų čia pastebi problemą. Išryškėja svarbus aspektas – praktikos trukmė. Tiriamieji mano, kad ji yra per trumpa. Beveik trečdalis respondentų įvardija praktikos apskaitos problemą, kuri siejasi su „popierizmu, nereikalingomis ataskaitomis“ ir pan. Bet ši problema ne visada yra praktikos organizavimo problema. Tai gali būti ir paties studento, nenorinčio apmąstyti savo veiklos, negebancio reflektuoti, problema. Juk labai svarbu, kiek studentas yra atviras savo patirčiai, svarbu įvardinti tiek malonius, tiek nemalonius pedagoginės praktikos dalykus, argumentuoti sau, kodėl vieni ar kiti patyrimai pateko į „malonių“ ar „nemalonių“ dalykų grupes ir pan. Per dešimtadalį tiriamųjų išvelgia mentoriaus kompetencijos problemas. Išleidus studentus į pedagoginę praktiką ir jiems priskyrus mentorius, tikimasi, kad abi puses lydės bendradarbiavimas, kūryba, o bendra veikla bus naudinga ir mokiniam, ir studentams praktikantams, ir mentoriams, jau praktikos turintiems mokytojams, tiek profesinio, tiek asmeninio augimo prasme. Tačiau kartais taip neįvyksta, nes labai skiriasi studento ir mentoriaus lūkesčiai bei siekiai. Beje, skirtingose mokyklose studentai skirtingai priimami, skirtingai traktuojamas studento statusas. Jeigu klasės mokytojas mokiniams studentą pristato kaip *jaunąjį mokytoją, mokytoją, kolegą*, tai jis praktikos laiką ir būna mokytojas, o jeigu kaip *studentą* – tai tik praktikantas, laikinai užklydęs į mokyklą. Todėl, anot tiriamųjų, į juos praktikoje niekas rimtai nežiūri.

Išanalizavus respondentų išsakytas nuomones apie pedagoginės praktikos gerinimo (tobulinimo) galimybes išskirtos atitinkamos kategorijos (3 lentelė).

3 lentelė. Pedagoginės praktikos gerinimo (tobulinimo) galimybės.

Kategorija	Subkategorija	N/%	
Praktikos turinio (programos) tobulinimas	Supaprastinti, sukonkretinti praktikos užduotis, optimizuoti jų kiekį	18/9,6	69/37,0
	Sudaryti aiškias praktikos užduotis, garantuoti nuoseklumą, jų struktūrinį aiškumą	18/9,6	
	Sudaryti geresnes ir lankstesnes sąlygas pasireikšti studentui, atlikti įvairią veiklą	14/7,4	
	Aiškiai reglamentuoti pedagoginės praktikos veiklą	10/5,3	
	Daugiau dėmesio praktikos metu skirti mokyklai dokumentacijai pažinti, dirbti su ja	6/3,2	
	Sudaryti sąlygas dirbti su įvairaus amžiaus vaikais	3/1,6	
Universiteto ir bazinių praktikos mokyklų sąveikos efektyvinimas	Praktikos vadovų glaudesnis, intensyvesnis bendravimas ir bendradarbiavimas su praktikantais	15/8,0	51/27,0
	Parinkti tik tinkamus, kvalifikuotus ir geranoriškus mentorius	15/8,0	
	Parinkti tik tinkamas, palankias pedagoginei praktikai atlikti institucijas	8/4,3	
	Mentorius įpareigoti dalintis savo patirtimi	4/2,1	
	Sudaryti sąlygas ir galimybes praktikos metu stebėti ir analizuoti kitų mokytojų pamokas (ne tik mentorių)	4/2,1	
	Keisti, gerinti mokyklų požiūrį į praktikančius	3/1,6	
	Sudaryti galimybes įstaigoje įsidaibinti po praktikos	2/1,0	
Pedagoginės praktikos trukmės ir struktūros kaitos poreikis	Keisti praktikos laiką (tik semestro pradžioje)	28/15,0	45/24,0
	Praktiką vykdyti nuo pirmojo kurso ir nuosekliai	12/6,4	
	Ilginti pedagoginės praktikos trukmę, ją organizuoti dažniau	5/2,6	
	Tobulinti praktikos instruktažo procedūrą (reikalingi tikslūs, aiškūs ir nuoseklūs nurodymai)	12/6,4	
	Keisti atsiskaitymo už pedagoginę praktiką formas	6/3,2	
	Didinti galimybes praktikos metu išskylančias problemas spręsti savarankiškai, patiems organizuoti savo veiklą	2/1,0	
Praktikos optimalumas	Nieko nereikia tobulinti	3/1,6	3/1,0

Studentų išvalgos apie pedagoginės praktikos gerinimo (tobulinimo) galimybes buvo apibendrintos išskiriant tokias kategorijas: „Praktikos turinio (programos) tobulinimas“, kurioje susisteminti 37,0 % tiriamųjų atsakymai, apimantys subkategorijas: „Supaprastinti, sukonkretinti praktikos užduotis, optimizuoti jų kiekį“, „Sudaryti aiškias praktikos užduotis, garantuoti nuoseklumą, jų struktūrinį aiškumą“ (po 9,6 %); „Sudaryti geresnes ir lankstesnes sąlygas pasireikšti studentui, patirti įvairią veiklą“ – 7,4 proc.; „Aiškiai reglamentuoti pedagoginės praktikos veiklą“ – 5,3 %; „Daugiau dėmesio praktikos metu skirti mokyklinei dokumentacijai pažinti, dirbti su ja“ – 3,2%); „Universiteto ir bazinių praktikos mokyklų sąveikos efektyvinimas“ (subkategorijos „Praktikos vadovų glaudesnis, intensyvesnis bendravimas ir bendradarbiavimas su praktikantais“ ir „Parinkti tik tinkamus, kvalifikuotus ir geranoriškus mentorius“ – po 8,0 %; „Parinkti tik tinkamas, palankias pedagoginei praktikai atlikti institucijas“ – 4,3 %; „Mentorius įpareigoti dalintis savo patirtimi“, „Sudaryti sąlygas ir galimybes praktikos metu stebėti ir analizuoti kitų mokytojų pamokas (ne tik mentorių)“ – po 2,1 %). Beveik ketvirtadalis (24,0 %) tyrime dalyvavusių studentų siūlymai susisteminti kategorijoje „Pedagoginės praktikos trukmės ir struktūros kaitos poreikis“ (subkategorijos: „Keisti praktikos laiką (tik semestro pradžioje)“ – 15,0 %; „Praktiką vykdyti nuo pirmojo kurso ir nuosekliai“, „Tobulinti praktikos instruktazo procedūrą (reikalingi tikslūs, aiškūs ir nuoseklūs nurodymai)“ – po 6,4 %; „Ilginti pedagoginės praktikos trukmę, ją organizuoti dažniau“ – 2,6 %). Trijų (1,6 %) studentų nuomonė, jog organizuojant praktiką *nieko tobulinti nereikia*, atspindėta kategorijoje „Praktikos optimalumas“.

... Kiekvienai praktikai turi būti sudarytas planas, prie ko studentas turi prisiliesti mokykloje. Tai galėtų būti dienynas, planai, sąsiuvinų taisymas, renginiai ir pan. Tai turėtų būti ne tik studento veikla (ištaisyti sąsiuvinus, parašyti planą), bet ir susipažinti su mokytojo sukauptą medžiaga, ją aptarti. Tai būtų kelio parodymas ir studentui, ir mokytojui. Studijų praktikas tikrai galima išnaudoti prasmingiau... (Respondentė I. L.)

Viena iš studentų minimų problemų – netinkamas praktikos laikas. Tai, kas, atrodo, būtų patogiu studentams, netinka mokyklai. Pvz., kai kurie studentai pageidautų į mokyklą išeiti semestro pradžioje, tačiau mokykla tuo metu turi organizacinių klausimų, dar nesuformuotos neformaliojo ugdymo grupės, nepaskirstytos neformalaus darbo valandos, mokiniai patiria adaptacijos ir susitelkimo mokytis problemų. Todėl studentai atėję tokiu laiku savotiškai būtų nuskriausti, nes nematytų tai klasei būdingo gyvenimo mokykloje. Žinoma, praktikos užduotis derėtų peržiūrėti, permąstyti, parengti galbūt mažiau, bet struktūrizuotų, visą gyvenimą mokykloje apimančių užduočių. Taip būtų išvengta dubliavimosi ir einama gilumo ir platumo linkme.

...Manyčiau, savarankiškas pedagogines praktikas galima būtų pradėti kiek anksčiau kursuose, kad nebūtų vėlesnė tokios baimės. Taip pat praktikos galėtų būti ilgesnės, kad studentas jau nuo pirmo kurso turėtų galimybę gerai susipažinti ir išbandyti save... (Respondentė G. A.)

Išanalizavus respondentų išsakytas nuomones apie pedagoginės praktikos veiksmingumą (pedagoginių gebėjimų įtvirtinimo, tobulinimo požiūriu) išskirtos atitinkamos kategorijos (4 lentelė).

4 lentelė. Pedagoginės praktikos veiksmingumas (pedagoginių gebėjimų įtvirtinimo, tobulinimo požiūriu).

<i>Kategorija</i>	<i>Subkategorija</i>	<i>N/%</i>	
Pedagoginės praktikos svarbos studijoms ir profesiniam apsisprendimui suvokimas	Įtvirtinamos teorinės žinios, įgytos studijuojant	25/15,8	66/41,0
	Padedą apsispręsti dėl ateities, įtvirtinama savo, kaip būsimo pedagogo, pozicija	18/11,3	
	Įgaunama daug praktinių žinių	12/7,5	
	Tai būdas įtvirtinti ir tobulinti pedagoginius gebėjimus	9/5,6	
	Tinkamai lavinami oratoriniai gebėjimai	2/1,2	
Išreikštas (akcentuotas) veiksmingumas	Bendravimas ir bendradarbiavimas su įvairaus amžiaus žmonėmis	15/9,4	43/27,0
	Praktika veiksminga iš esmės, ypač IV kurse, daug išmokstame	20/12,5	
	Praktika – tai pažinimas	8/5,0	
Suvoktas, sąlyginis veiksmingumas	Nepakanka pedagoginių žinių	8/5,0	22/14,0
	Veiksmingumas didelis, kai studentas pats dirba savarankiškai, gali išreikšti savo gebėjimus	8/5,0	
	Veiksmingumas priklauso nuo studento noro įtvirtinti gebėjimus	4/2,5	
	Universitete įgytų žinių neužtenka, tenka studijuoti papildomai	2/1,2	
Nepakankamas praktikos veiksmingumas	Tai priklauso nuo specialistų, kurie tiesiogiai dalyvauja procese	6/3,8	17/10,0
	Per didelis užduočių kiekis, jų atlikimo sudėtingumas	5/3,1	
	Silpnas praktikos psichologinis veiksmingumas	3/1,8	
	Švietimo įstaigos laikosi nusistovėjusių principų ir nieko nenori keisti	3/1,8	
Dalinis veiksmingumas	Iš dalies veiksminga, nors praktikos poveikis abejotinas, ypač pirmųjų praktikų	12/7,5	12/8,0

Studentų atsakymų apie pedagoginės praktikos veiksmingumą analizė leidžia teigti, kad, daugelio jų nuomone, praktika yra veiksminga, ir tai atsispindi išskirtose kategorijose „Pedagoginės praktikos svarbos studijoms ir profesiniam apsisprendimui suvokimas“ (41,5 %) (subkategorijos „Įtvirtinamos teorinės žinios, įgytos studijuojant“ – 15,8, %; „Padedą apsispręsti dėl ateities, įtvirtinama savo, kaip būsimo pedagogo, pozicija“ – 11,3 %; „Įgaunama daug praktinių žinių“ – 7,5 %; „Tai būdas įtvirtinti ir tobulinti pedagoginius gebėjimus“; „Tinkamai lavinami oratoriniai gebėjimai“); „Išreikštas (akcentuotas) veiksmingumas“ (27,0 %) (subkategorijos: „Praktika veiksminga iš esmės, ypač IV kurse, daug išmokstame“ – 12,5 %; „Bendravimas ir bendradarbiavimas su įvairaus amžiaus žmonėmis“ – 9,4 %; „Praktika – tai pažinimas“ – 5,0 %). Dalies (14,0 %) tyrimo dalyvių nuomonės sudaro kategorijos „Suvoktas, sąlyginis veiksmingumas“ subkategorijų turinį („Nepakanka pedagoginių žinių“ (5,0 %); „Veiksmingumas priklauso nuo studento noro įtvirtinti gebėjimus“; „Universitete įgytų žinių neužtenka, tenka studijuoti papildomai“). Kai kurie studentai (10,0 %) mano, kad pedagoginė praktika nėra

pakankamai veiksminga. Jų atsakymai susisteminti kategorijoje „Nepakankamas praktikos veiksmingumas“, išskirtos tokios subkategorijos: „Tai priklauso nuo specialistų, kurie tiesiogiai dalyvauja procese“; „Per didelės užduočių kiekis, jų atlikimo sudėtingumas“; „Silpnas praktikos psichologinis veiksmingumas“ ir „Švietimo įstaigos laikosi nusistovėjusių principų ir nieko nenori keisti“. O 8.0 % tiriamųjų nuomone, praktika yra „Iš dalies veiksminga, nors praktikos poveikis abejotinas, ypač pirmųjų praktikų.“

...Praktikos metu sužinojau daug daugiau nei teorinėje dalyje... Mėnesį laiko atlikau svarbiausią vaidmenį savo gyvenime. Teko vesti pamokas nuo pirmos praktikos dienos. Pažinti klasę, jos stipriąsias ir silpnąsias puses. Susipažinau su elektroniniu dienyne, išmokau jį pildyti, suformuluoti pastabas, pagyrimus, įvertinimus. Vykstant mokymo procesui susipažinau su mokomaisiais vadovėliais, jų specifika, pratybomis, papildomomis pratybomis. Išsiugdė gebėjimas atrinkti tai, ko reikia tavo klasei. Ką reikia tobulinti, skatinti... (respondentė A. D.)

Praktika padeda būsimam mokytojui geriau suprasti pedagoginį procesą, suvokti jo esmę bei paskirtį. Per ją studentas praktiškai panaudoja teorines studijų žinias, jas integruoja, ugdomi pedagoginio darbo mokėjimus bei įgūdžius, pratinasi kūrybingai taikyti šių dienų pedagogikoje naudojamas klasikines ir modernias ugdymo technologijas, perima geriausių šiuolaikiškai dirbančių mokytojų patirtį, pasitikrina, ar tą profesiją pasirinko, mokosi savianalizės, saviugdos, pratinasi bendrauti ir bendradarbiauti.

Kada praktika studentui bus veiksminga? Kai mentorius užtikrins jo veiklos stebėjimą ir grįžtamosios informacijos teikimą, kai studentas galės be baimės pasikonsultuoti, dirbs maksimaliai, turės saviraiškos galimybę, kai mentoriaus bus skatinamas, o ne stabdomas, kai ir mentorius, ir studentas norės dalintis, kai bus įtrauktas į mokyklos gyvenimą.

...Pedagoginės praktikos metu galima išmokyti teorines žinias pritaikyti praktikoje. Taip pat praktika padeda įgyti technologinių pedagoginio darbo žinių. Praktikos metu įgijama pedagoginė patirtis padeda susidoroti su būsimu darbu ir įsivaizduoti įvairias darbo situacijas... (Respondentė P. M.)

Išanalizavus respondentų išsakytas nuomones apie įstaigą (mokyklą, klubą, centrą ir kt.) (galbūt įsivaizduojamą), kurioje jie norėtų atlikti pedagoginę praktiką, išskirtos atitinkamos kategorijos (5 lentelė).

5 lentelė. Įstaiga, kurioje studentai norėtų atlikti pedagoginę praktiką.

Kategorija	Subkategorija	N/%	
Ugdymo įstaigos demokratiškumas ir atvirumas	Švietimo įstaiga turi būti pasirengusi priimti studentus, atvira	18/11,0	56/34,0
	Mokyklos kolektyvas atviras, bendraujantis, draugiškas, jaunas	14/8,6	
	Tai aktyvi, atvira naujovėms, nuolat tobulėjanti mokykla	10/6,0	
	Tai įstaiga, kurioje teikiama visapusiška pagalba, vyrauja partnerystės atmosfera	8/4,8	

	Tai įstaiga, kur yra galimybės ir sąlygos veikti laisvai, daug savarankiškumo	6/3,6	
Ugdymo įstaigų įvairovė	Svarbu sudaryti sąlygas susipažinti su švietimo įstaigų įvairove, atlikti praktiką įvairiose įstaigose	35/21,2	51/30,0
	Netradicinėje mokykloje (Valdorfo ir kt.).	6/3,6	
	Pedagoginės praktikos atlikimas įvairių tipų švietimo įstaigose	5/3,0	
	Būtų naudinga atlikti praktiką privačioje švietimo įstaigoje	3/1,8	
	Būtų naudinga atlikti praktiką savivaldybės švietimo skyriuje	2/1,2	
Ugdymo įstaigos edukacinė aplinka	Švietimo įstaiga turėtų būti aprūpinta naujausiomis technologijomis	26/16,0	44/27,0
	Švietimo įstaiga turėtų būti patraukli dizaino, interjero požiūriu, šiuolaikiška	12/7,2	
	Praktikos mokykla turi atitikti higienos reikalavimus	6/3,6	
Ugdymo proceso dalyviai	Mokykla, kurioje mokosi tik motyvuoti vaikai	10/6,0	14/9,0
	Mokykloje, kurioje gerbiami mokytojai	4/2,4	

Studentų pamąstymai, kokia turėtų būti praktikos mokykla, parodė, jog kiek daugiau nei trečdaliui (34,0 %) svarbu, kad ji būtų demokratiška ir atvira. Kategorijoje „Ugdymo įstaigos demokratiškumas ir atvirumas“ išreikštos tokios subkategorijos „Švietimo įstaiga turi būti pasirengusi priimti studentus, atvira“; „Mokyklos kolektyvas atviras, bendraujantis, draugiškas, jaunas“; „Tai aktyvi, atvira naujovėms, nuolat tobulėjanti mokykla“; „Tai įstaiga, kurioje teikiama visapusiška pagalba, vyrauja partnerystės atmosfera“; „Tai įstaiga, kur yra galimybės ir sąlygos veikti laisvai, daug savarankiškumo“. 30,0 % tiriamųjų norėtų, jog per pedagoginę praktiką jiems būtų sudaroma galimybė susipažinti su įvairiomis ugdymo įstaigomis. Šių studentų atsakymai apibendrinti kategorijoje „Ugdymo įstaigų įvairovė“ (subkategorijos „Svarbu sudaryti sąlygas susipažinti su švietimo įstaigų įvairove, atlikti praktiką įvairiose įstaigose“ – 21,2 %; „Netradicinėje mokykloje (Valdorfo ir kt.)“; „Pedagoginės praktikos atlikimas įvairių tipų švietimo įstaigose“; „Būtų naudinga atlikti praktiką savivaldybės švietimo skyriuje“). Dalis tyrimo dalyvių (27,0 %) akcentavo reikalavimus ugdymo įstaigos edukacinei aplinkai teigdami, kad „Švietimo įstaiga turėtų būti aprūpinta naujausiomis technologijomis“; „Švietimo įstaiga turėtų būti patraukli dizaino, interjero požiūriu, šiuolaikiška“; „Praktikos mokykla turi atitikti higienos reikalavimus“. Nedidelės dalies tiriamųjų (9,0 %) atsakymai susieti su reikalavimais praktikos mokyklos bendruomenei ir sudaro kategorijos „Ugdymo proceso dalyviai“ subkategorijų „Mokykla, kurioje mokosi tik motyvuoti vaikai“; „Mokykloje, kurioje gerbiami mokytojai“ turinį.

...Sunku nuspręsti, kokioje mokykloje dabar norėčiau atlikti praktiką, tačiau norėčiau, kad ji būtų kitokia nei visos mokyklos Lietuvoje. Jei reikėtų rinktis dabar, greičiausiai pasirinkčiau Valdorfo mokyklą dėl savo kitiškumo. Visgi labiausiai norėčiau atlikti praktiką tokioje mokykloje, kurioje mokytojai lietuvių tėvų ar mišrių šeimų vaikai (vienas iš tėvų – lietuvis), tačiau galbūt jie būtų primiršę savo gimtąją kalbą

arba jos nemokėtų. Visgi tokia mokykla greičiausiai nebūtų Lietuvoje. Tad galima sakyti, jog norėčiau, jog būtų suteikiama daugiau informacijos ir galimybių pedagogines praktikas atlikti ne Lietuvoje. Manau, tai būtų neįprasta ir sunku, o iššūkiai tik veda mus pirmyn... (Respondentė G. J.)

Studento įspūdžius apie pedagoginę praktiką, pedagogo darbą, kuriam jis ruošiasi, formuoja mokyklos aplinka, kuri sukuria tokį mikroklimatą, kai visi jaučiasi saugūs, sveiki ir visaverčiai žmonės. Tiriamieji gerai jaustųsi demokratiškoje, atviroje, bendradarbiaujančioje mokykloje. Tai ir akcentavo dalis tiriamųjų (pvz., universitetuose įpratę naudotis technologijomis, tai norėtų turėti ir praktikos metu).

Išanalizavus respondentų išsakytas nuomones ir rekomendacijas (vizijas) apie pedagoginę praktiką apskritai, išskirtos atitinkamos kategorijos (6 lentelė).

6 lentelė. Samprotavimai apie pedagoginę praktiką.

Kategorija	Subkategorija	N/%	
Praktikos modelio kaita	Praktika, leidžianti studentui kuo geriau pažinti švietimo instituciją, realią jos veiklą	15/8,6	106/60,0
	Prasminga ir visapusiška praktika, atskleidžianti praktinę pedagoginio darbo pusę, sudėtingumą ir prasmę	10/5,7	
	Praktika, leidžianti atskleisti visas kompetencijas, įgytas studijų metu	8/4,6	
	Praktika, kai sudarytos galimybės atlikti įvairias užduotis	4/2,3	
	Pakankamai ilga (ilgesnė nei yra dabar), įvairi, turininga	22/12,7	
	Praktika, kurios metu atliekamos tik tikslingos, prasmingos, apgalvotos, aiškios ir inovatyvios užduotys	28/16,0	
	Praktika, kai yra galimybės dirbti su įvairaus amžiaus ugdytiniais	8/4,6	
	Kupina iššūkių, naujovių, gerų idėjų	5/2,8	
	Praktika, leidžianti apsispręsti dėl pedagoginio darbo ateityje, suvokti save kaip būsimą pedagogą	6/3,4	
Aktyvus studento dalyvavimas	Praktika, puoselėjanti ir skatinanti studento veiklą, iniciatyvą, aktyvų dalyvavimą	18/10,3	23/13,0
	Praktika, kai palaikomas ir skatinamas studentų savarankiškumas, privatumas	5/2,8	
Pedagoginės praktikos eigos stebėseną ir analizę	Ypatingas dėmesys skiriamas praktikai aptarti, analizuoti, netgi aptariant atskirus jos epizodus, etapus	10/5,7	20/11,0
	Praktika, kurioje vertinamos ne tik ataskaitos, bet ir procesas, skiriama daug dėmesio konkrečiai veiklai	4/2,3	
	Praktika, kuri nuolat stebima vadovų, vyksta nuolatinis konsultavimas	6/3,4	

Mentorių kompetencija	Visi mentoriai geranoriški, kvalifikuoti, motyvuoti talkinti praktikantams	12/6,8	19/10,0
	Mentorių entuziazmas, noras padėti, aktyvumas ir motyvuotumas	7/4,0	
Apskaitos kaita	Mažiau popierizmo, o daugiau veiklos su vaikais, konkrečių pamokų ar kitų užsiėmimų vedimo	7/4,0	7/6,0

Didelė dalis (60,0 %) tyrime dalyvavusių studentų siūlo, tobulinant pedagoginę praktiką, keisti praktikos organizavimo modelį. Jų atsakymai apibendrinti kategorijoje „Praktikos modelio kaita“ (pvz., subkategorijos „Praktika, kurios metu atliekamos tik tikslingos, prasmingos, apgalvotos, aiškios ir inovatyvios užduotys“; „Pakankamai ilga (ilgesnė nei yra dabar), įvairi, turininga“; „Praktika, leidžianti studentui kuo geriau pažinti švietimo instituciją, realią jos veiklą“; „Praktika, kai yra galimybės dirbti su įvairaus amžiaus ugdytiniais“; „Praktika, kai sudarytos galimybės atlikti įvairias užduotis“). Studentai teikė pastebėjimus, apibendrintus kategorijose „Pedagoginės praktikos eigos stebėseną ir analizę“, „Mentorių kompetencija“, „Apskaitos kaita“, taip išreikšdami kaitos būtinybę šiose pedagoginės praktikos tobulinimo srityse.

...Pedagoginė praktika turėtų būti tokia, kad studentas nevaržomai galėtų dirbti ir ugdytis savo turimus bei įgytus gebėjimus. Studentas neturi jausti baimės, kad kažkas nepavyks. Jis turi jausti atsakomybę ir nebijoti suklysti veddamas pamokas ar atlikdamas kitą veiklą. Praktikoje studentas turi laisvai ir kūrybiškai atlikti mokytojo darbą. Taip pat mokykla neturi užtrenkti studentui durų, o atvirkščiai, jas atverti. Parodyti, kas vyksta ir kaip turi vykti. Supažindinti ne tik su mokytojo pareigybėmis, bet ir su pavaduotojo ar direktoriaus... (Respondentė T. O.)

Studentas atėjęs į pedagoginę praktiką susiduria su problemų identifikavimu ir jų sprendimu, aiškinasi ugdytinių poreikius, pastebi jų gabumus, kuria pamokų scenarijus, moka ir moko dirbti grupėse ir pan. Laikas susijęs ir su pedagoginės praktikos kaita. Studentų, grįžusių iš pedagoginės praktikos, tyrimai, jų refleksijos, pastabos dienoraščiuose – labai gera medžiaga pergaltoti ir tobulinti pedagoginę praktiką ir apskritai pedagogų rengimą.

Išvados

Neabejotina, kad pedagoginė praktika išlieka itin reikšmingas pedagoginių studijų struktūros ir proceso elementas. Kompetencijų, praktinės patirties įgijimas, asmeninis tobulėjimas, ugdymo įstaigos visapusiškas pažinimas laikytini esminiais praktikos privalumais. Tai ne tik tam tikras būsimojo mokytojo savęs patikrinimas realioje ugdymo aplinkoje, bet ir tinkamas būdas tobulėti. Kita vertus, praktikos organizavimas nėra pakankamai tinkamas. Akivaizdūs keli esminiai dalykai: trumpas pedagoginės praktikos laikas, dėmė su studijomis universitete ir nepakankamai tikslingai apibrėžta praktikos veikla (turinio aspektas). Mentorių darbas turėtų būti gerinimas, tačiau tai nėra traktuojama kaip esminis trūkumas. Išryškėja ir dvi tobulinimo sritys: praktikos turinio (programos) tobulinimas (konkretizuoti, optimizuoti ir aiškiau reglamentuoti veiklą), universiteto ir bazinių praktikos mokyklų sąveikos efektyvinimas. Pedagoginės praktikos

veiksmingumas (pedagoginių gebėjimų įtvirtinimo, tobulinimo požiūriu) išlieka neabejotinas. Kita vertus, turėtų būti keliami tam tikri reikalavimai įstaigai, kurioje studentai norėtų ir galėtų atlikti pedagoginę praktiką. Ugdymo įstaigos demokratiškumas ir atvirumas, technologinis aprūpinimas, ekologinis palankumas (tinkamumas) laikytini esminiais reikalavimais. Egzistuojantis pedagoginės praktikos modelis Lietuvoje turi būti tobulinamas dviem pagrindinėmis kryptimis – tobulinant procesą (praktikos trukmės didinimas, pažinties su ugdymo institucijų įvairove laidavimas, sąveikos su praktikos vadovais ir mentoriais gerinimas) ir turinį (veiklos optimizavimas, inovatyvumas, įvairovės didinimas).

Literatūra

- Aukštikalnytė D. (2001). Pedagoginė praktika kaip būsimųjų mokytojų bendravimo kompetencijos gerinimo prielaida [Pedagogical practice a precondition as perfection of future teacher's communication competence]. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 8, 205–215.
- Barkauskaitė M., Pečiuliauskienė M. (2009). Universitetinės pedagoginės praktikos turinio ir struktūros projektavimo konstruktyvistinės įžvalgos. *Pedagogika*, 96, 43–48
- Gaigalienė M. (2001). Pedagoginių situacijų raiška pedagoginės praktikos metu [Expression of pedagogical situations during the pedagogical practice]. *Pedagogika*, 55, 54–62.
- Hussain I., Mahmood Sheikh T. (2010). Practice teaching or internship: professional development of prospective teachers through their pre-service training programmes. *Journal of Educational Research*, 13 (1), 105–122.
- Kim Chuan G., Wong A. F., Choy D., Tan Justina P. (2009). Confidence levels after practicum experiences of student teachers in Singapore: An exploratory study. *KEDI Journal of Educational Policy*, 6 (2), 121–140.
- Lamanauskas V. Pedagoginė praktika: keletas apmąstymų (Pedagogical Practice: Some Reflections). *Švietimas: politika, vadyba, kokybė / Education Policy, Management and Quality*, 2 (14), 4–6.
- Lukavičienė V. (2012). Pedagoginės praktikos organizavimo kaita: Šiaulių universiteto edukologijos katedros raidos kontekste. Kn.: *Mokytojų rengimas XXI amžiuje: pokyčiai ir perspektyvos*. Šiauliai, p. 11–16.
- Malinauskas R. (2001). Pedagogikos studentų parengtis pedagoginėms funkcijoms atlikti. *Pedagogika*, 48, 22–32.
- McNamara J. (2008). The challenge of assessing student capabilities in legal internships. In. *WACE Asia Pacific Conference*, 30 Sept – 3rd Oct 2008, Sydney, Australia.
- Martišauskienė E. (2007). Studentų asmenybinio ugdymo(si) pedagoginių kompetencijų sklaida per pedagoginę praktiką [Dissemination of students' pedagogical competences of personality self-development during teaching practice]. *Pedagogika*, 86, 14–22.
- Pedagogų rengimo reglamentas (2010). Vilnius: LR Švietimo ir mokslo ministerija. Prieiga Internetu: http://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/Pedagogu_rengimo_reglamentas_20100108.pdf (10 March 2014).
- Pedagogų rengimo reglamentas (2012). Vilnius: LR Švietimo ir mokslo ministerija. Prieiga Internetu: <https://www.leu.lt/download/11500/2012-12-12%20pedagogu%20rengimo%20reglamentas.pdf> (15 March 2014).
- Romm I., Gordon-Messer S., Kosinski-Collins M. (2010). Educating young educators: a pedagogical internship for undergraduate teaching assistants. *CBE-Life Sciences Education*, 9, 80–86. DOI: 10.1187/cbe.09-09-0060.

- Stankevičienė K. (2004). Pedagoginės praktikos modelis ir jo veiksmingumas edukologijos (ikimokyklinio ugdymo) studijose. *Pedagogika*, 73, 64–69.
- Subotkevičienė R. (2008). Mokytojų rengimo tendencijų įvairovė. *Pedagogika*, 90, 37–43.
- Tamulaitienė A. (2002). *Pedagoginės praktikos*. Vilnius: VPU.
- Ламанаускас В., Лукавичене В. (2013). Педагогическая практика в системе подготовки педагогов в Литве: ретроспектива и перспектива. В кн. *Модернизация непрерывной (продолжительной) практики и внедрение механизмов ее организации в систему высшего педагогического образования* (Международная конференция, 1–5 июля, 2013 г., Ереван) [*Modernization of continuous practice and implementation of organizational mechanisms in the higher pedagogical education system* (International conference, July 1–5, 2013, Yerevan)]. Ереван: Армянский государственный педагогический университет им. Х. Абовяна, с. 396–406.

Summary

UNIVERSITY STUDENTS PEDAGOGICAL INTERNSHIP: ADVANTAGES, DISADVANTAGES, IMPROVEMENT

Vincentas Lamanauskas, Vilhelmina Lukavičienė
University of Šiauliai, Lithuania

Rita Makarskaitė-Petkevičienė
Lithuanian University of Educational Sciences, Lithuania

Teacher preparation remains an urgent and significant part of education system. Changing socioeconomic, political, technological concrete country conditions require constant changes in teacher preparation system. As never before, such a demand is even more strengthened by an occurring link between education and labour market. Teachers is an undoubted integrating part of education policy and internship. The carried out scientific surveys show, that in Europe as well as in other countries teachers and schools encounter with similar pedagogical preparation problems: there are discussions on the selection of candidates to teacher's profession, professional and subject teacher preparation, competence, preparation length, teachers' professional self-consciousness, prestige, teacher educators' partnerships and so on.

The research was carried out between January and February 2014, i. e., at the beginning of the second study semester. The research is based on the attitude, that students' opinion and evaluation researches are important, because they allow establishing urgent problems and clarifying the known ones. Referring to the respondent proposal analysis, one can suggest problem solution ways and evaluate possible consequences. Opinion researches is an effective means seeking to initiate the changes, in this case, to improve pedagogical internship organisation.

Pedagogical internship, undoubtedly, remains a very significant element of pedagogical study structure and process. Competence, practical experience acquisition, personal improvement and all-round knowledge of educational institution are considered the most important advantages of the internship. This is not only a certain future teacher's self-examination in a real educational environment, but also a proper way to improve. On the other hand, internship organisation is not appropriate enough. A few very important things are obvious: a short pedagogical internship time, coherence with the studies at university,

and not sufficiently purposefully defined internship activities (content aspect). Mentors' work should be improved; however, this is not treated as a very important drawback. Also, two improvement spheres have been exposed: internship content/programme improvement (to concretise, optimise, and more clearly regulate the activities) and strengthening interaction effectiveness between university and basic practical schools. Pedagogical internship effectiveness (from the point of view of pedagogical ability consolidation, improvement) remains undoubted. On the other hand, certain requirements should be raised for the institution, in which students would like and could perform pedagogical internship. Educational institution's democracy and openness, technological supply, ecological friendliness/suitability are considered the most essential requirements. The existing pedagogical internship model in Lithuania has to be improved in two main directions – process (internship length increasing, guaranteeing the acquaintance with the variety of pedagogical institutions, interaction with the internship leaders and mentors improvement) and content (activity optimisation, innovativeness, variety increase) improvement.

Key words: future teachers, pedagogical internship, teacher education, university students.

Received 17 February 2014; accepted 25 March 2014

	<p>Vincentas Lamanuskas PhD., Professor, Department of Education, University of Šiauliai, 25 P. Višinskio Street, LT-76351 Šiauliai, Lithuania. E-mail: v.lamanuskas@ef.su.lt Website: http://lamanuskas.puslapiai.lt/</p>
	<p>Vilhelmina Lukavičienė Lecturer, Department of Education, University of Šiauliai, 25 P. Višinskio Street, LT-76351 Šiauliai, Lithuania. E-mail: luk.vile@gmail.com Website: http://www.su.lt</p>
	<p>Rita Makarskaitė-Petkevičienė PhD., Associate Professor, Lithuanian University of Educational Science, Faculty of Education, 39 Studentų Street, LT-08106 Vilnius, Lithuania. E-mail: Website: http://www.leu.lt</p>